

Добердоб

(Excerpt in Ukrainian)

Translated by: Mariana Klymets

Contact of the translator: mklymets@yahoo.co.uk

III

Ніби зумисне вже наступного вечора надійшла команда: «Вперед!»

Ворог, який усі двадцять чотири години поливав австрійську передову гарматним вогнем з незнаною дотепер Сочанському фронту щільністю, вогнем таким густим, що в перших рядах навіть миша не лишилася б живою, послав в атаку піхоту. З початком наступу піхотинців гарматники заблокували весь тил першої лінії, щоб не дати запасу підійти. Навіть в котловину, де розташувався табір, вже кілька годин долітали кулі. На щастя, неприятель у цьому секторі цілився близько, десь на ширину котловини, і стріляв нечасто. Кілька батарей вивергало великокаліберні гармати, начинені пікриновою кислотою. Вже декілька годин поспіль батальйон був свідком обстрілу. Принишклий мозок гризла одна лиш думка: що буде, якщо суперник вирішить наблизити ціль?

І справді, ближче до вечора вони спостерегли, що ворожі батареї відмовилися від первісної цілі. Широка вогняна лійка наближалася до котловини, повільно, постріл за пострілом, якщо постріли взагалі було можливо розібрати. Роздроблене каміння і залізаччя здіймалося вихором в повітря щораз ближче.

Гельд вдруге обернувся до свого сусіда, який сидів навпочіпки на соломі:

– Що скажеш, Пеколе?

Співбесідника було обрано вірно. Пекол – безстрашний і страху не відав. Та тепер він вже кілька годин сидів мовчки, опершись на мокрий камінь, і витріщався перед себе, ніби розум покинув його. Того, що розігрувалося перед очима, його мозок не сприймав. Відчував лише, що перед силою, яка там попереду сичить і гримить, безсильна всяка оборона. Врятуватися можна було лише закопавшись у землю, сховатися невідь-куди. Над дахом безперестанно нестерпно вило. Луною доносилися короткі поодинокі зітхання, але вони були такими частими, що злилися в один довгий смертельний стогін. Пекол не відповів і на друге запитання. Натомість стямився Гельдів сусід зліва, циган Марош:

– А що тут можна сказати...

Тон був такий, що Гельд більше нічого й не питав, з інтонації вловив відповідь, яку вже сам цілий вечір передчував.

По даху знову затарабанила страхітлива злива каміння, найстрашніша того вечора. Насунулася вона збоку, адже земля підозріло дрижала саме там. Щось з ляскотом вдарилося об мокрі шмати, які звисали зі стелі, здалося, що щось тяжке і незграбне заплуталося у товстій тканині. А тоді дзвінко брязнуло на кам'яну підлогу. Райнер, який сидів за стіною, інстинктивно простяг руку і схопив страшно деформований кусень заліза.

– Що там в тебе – запитав його механічно Амун.

Райнер мовчки вклав йому в руку череп'я. Затим передавали його з рук в руки. Солдати зважували залізаччя в руці зі змішаними відчуттями. А коли Петрика простягнув їх Поповичу, той відгорнув завісу і пожбував чудовисько в котловину. Всі потай схвалили учинок, було таке відчуття, ніби з табору викинули зміюку.

А тоді голос Роде порятував їх від отупілого очікування смерті. Відступ. Вояки один за одним покидали табір. З ущелини потяглася довга вервечка темних згорблених солдатських постатей, які поспішали з долини на гору. Очі вгледіли землю, викошену й поорану гранатами. Її далі з таким самим напором обробляла артилерія. Та був наказ перетнути плато. Живим чи мертвим, того ніхто не казав, але це розумілося само собою.

Люди ланцюжком спускалися по плато, повзком пробиралися повз розбиті кам'яністі плоти, перекочувалися із котловини в котловину. Командування наказувало триматися один одного, хоча в їхніх умовах така вказівка була зайвою: кожен розумів, що втрата зв'язку з товаришем, який іде попереду – вірна смерть. Як одна людина зможе тут вижити? Усі розуміли, що дорога, якою вони ідуть – дорога у смерть, та кожен боявся самотньої смерті на цій подзьобаній вогнем кам'яній рівнині.

Валка в'юнилася, по плато били гранати, невпинно сипалися осколки шрапнелей. Найважче далось минути руїни покинутого поселення. Важко здогадатися, яким воно було колись: від цілого сельбища лишилося кілька окремих стін. По ньому артилерія цілила особливо часто. Тож вояки спробували його обійти. Солдати довго лежали за низьким муром, який колись відмежовував дорогу. А тоді довгими перебіжками спускалися дорогою. Коли небезпечний перехід лишився позаду, усі зітхнули з полегшенням. Там далі вогонь либонь був не таким небезпечним. Потім вояки спустилися праворуч, на один із схилів. І тут побачили першу лінію. Полум'я мін, ракет і вогнететів палахкотіло, перетворюючи ніч на світлий день. Туман ще не опустився, тому перехід був важким. Та вони мусили пробиратися вперед, бо в деяких місцях лінія була майже прорвана.

– На землю! Вогонь...

Попередження летіло з початку ланцюга до його кінця. Вуха, та не лише вони, нащулилися, прислухаючись до різкого свисту, що нісся низько над головами. Мухи... Перша лінія вже недалеко. Хоча тріскоту гвинтівок не чути, мухи кусають вздовж і впоперек. Щось кахає, набридливо, отруйно. Це осі, автомати, які чути, коли на мить замовкнуть качки. Солдатам здавалося, що вони пробиралися через плато цілу вічність, що пройшли вже десятки кілометрів. А насправді віддаль, яка простягалася за ними, була зовсім незначною.

Авангард знову послав звістку:

– Ще трохи, і ми – в траншеї. Тоді буде легше...

Легше? І все ж, напевно, серця вірять.

За якийсь час знову:

– Займаємо сектор номер 5.

Здається, там прорвався ворог. Хтось, тільки Бог знає хто – Алмер чи Сегал, уже розвідав, що там були румуни, які все показали. Але та новина нікого не зацікавила. Тепер думки займав сектор № 5. Поки про той сектор ніхто не знав, нікого й не хвилювало, куди веде дорога. А тепер той загадковий сектор не давав голові спокою. Потрібно було зіщулитися ще більше, дорога під валкою стала розповзатися, ноги топтали м'яке слизьке болото, з якого вигулькували кам'яні кругляки.

– Підхідна траншея!

Люди попереду чекали, тож ланцюг стиснувся. Хоча рів був такий собі, низький і вузький, і йти по ньому було гірше, аніж по відкритій місцевості, нові відчуття переповнювали кожного. Траншея є траншея, навіть для того, хто вперше в житті нею посувається. Артилерійський вогонь залишився позаду, тепер вони наближалися до вогню першої лінії. Вже вчувався і тріск рушниць, звідкись, із самої землі. У стінки рову роздратовано жалило: з-з-л-б-с-к. Спины ще більше згорбилися.

Снопи розжареного світла перед ними ставали щораз яскравішими...

Спереду безперестанку остерігали:

– Тихо, тихо, що там у вас відбувається?

А що могло відбуватися в такій ситуації? Валка кілька разів перекотилася якимись боковими траншеями, які були ще гіршими; прохід вів то вгору то вниз. Двічі чи тричі мусили припасти до землі, бо через кам'яністі вирви долетіла міна і вибухла одразу за ними, аж декількох забризкало болотом. Потім затріщало під самим носом. Ще кілька кроків і єфрейтор Копайник, несподівано вигулькнувши біля низького насипу рову, вхопив Штефанича за плече, притис його до мокрої стіни і мовив:

– Ти лишаєшся тут.

– Що? – Штефаничу роззявив рота.

Та не встиг він його закрити, як Копайник зник, а тоді знову зліва почувся його приглушений голос:

– Барфусе, ти стоїш тут!

Повз Штефанича, який і далі непорушно стояв, опершись на стіну, ланцюжок подеренчав далі, ніхто на нього навіть не оглянувся. Мимо пройшли, наскільки він міг розгледіти у п'ятні, Амун, Палір, Гольцман, Пекол. А потім йому вже було не до них, бо з вузької ніші в стіні траншеї виступила маленька солдатська тінь.

– Тут безпечно – прошепотіла вона. Він навіть не знав, з ким говорить, та тінь вже повернулася до нього спиною і зникла у нуртовищі борознистих ровів. Якесь чуття заставило вояка втиснутися в нішу, яку щойно покинула тінь, руками він намацав щось м'яке, сів, забезпечивши голові захист під низьким насипом. Сидіння було зручне і ще зберігало тепло людини, яка ховалася тут раніше. Перш, ніж він встиг обмацати простір довкола і знайти місце, куди покласти зброю, останні солдати протупотіли ровом.

Він був сам. Його охопив дивний туск. Якийсь час Штефанич вичікував, чи ніхто не надійде ярмом, а тоді став прислухатися до тривоги, яка заволодівала його тілом. Але це потривало якусь мить. Потім прийшло усвідомлення, що він – на фронті, на вогняній лінії. справа і зліва кахикали рушниці. Це його товариші. Тоді і він нахилив голову і вистрілив перший набій, який злетів високо в синяве небо, мовби посилаючи йому свій перший привіт.